

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”

Препринт серії № UABS SG/2012/001

Божко Олександр
студент групи Ф-01
II курсу обліково-фінансового факультету

ІНКВІЗИЦІЯ, ЇЇ СОЦІАЛЬНА РОЛЬ

Інквізиція – судово-слідча організація, створена католицькою церквою для розслідування єресей. Дослівний переклад назви з латинської – “розслідування”.

Причиною виникнення інквізиції було те, що католицька церква, яка стрімко втрачала свою силу, твердість і моральну чистоту, поступово втрачала і віруючих у більшій частині цивілізованої Європи. Сотні тисяч спалених на багатті, мільйони тих, що мучились у в'язницях, покалічених, знедолених людей, позбавлених майна і доброго імені, – такий загальний підсумок діяльності інквізиції. Серед її жертв – учасники народних єретичних рухів, керівники повстань, герої патріотичної боротьби, філософи і природознавці, гуманісти і просвітителі, супротивники папства і феодалних порядків. Католицька церква не терпіла інакомислення. Впродовж сторіч у феодалному світі багаття інквізиції палали там, де пробивалися паростки нового, передового, торжествував розум, виникала надія на соціальну справедливість. Імена багатьох людей, учених, наприклад Джордано Бруно стали символом вірності патріотичному обов'язку і науковим переконанням.

Початок діяльності інквізиції як особливого церковного суду католицької церкви для боротьби з ересю і вільнодумством покладений папою Інокентієм III (понтіфікат 1198–1216); вона діяла майже у всіх католицьких країнах з XIII по XIX ст. Інокентій III у боротьбі за всесвітнє зміцнення авторитету церкви і папської влади надавав особливого значення викорінюванню єресі. У 1204 р. він оголосив ченців ордена цистерціанців посланцями папи з винятковими повноваженнями і доручив винищити альбігойську єресь на півдні Франції. Пізніше з цією ж метою він організував хрестовий похід на південно-французьких лицарів. У альбігойців відняли їх володіння і роздали хрестоносцям, що прийшли з півночі; багато отримав при цьому король, володар Північної Франції, який підтримував церкву при винищуванні єресі. Питання викорінювання єресі обговорював Вселенський (IV Лютеранський) собор в 1215 р., рішення якого заклали теоретичну основу діяльності інквізиції. Собор поклав на церкву відповідальність за переслідування інакодумців. Інквізиційний суд також не підлягав контролю, слідство велося таємно, довільно, із застосуванням жорстоких, витончених тортур. Широко використовувалися доноси і лжесвідчення. Донос ставився в обов'язку віруючим і щедро винагороджувався з майна засуджених. Імена свідків, а ними могли бути дорослі і малі діти, друзі і вороги, віруючі і єретики, вбивці і клятвopорушники, також залишалися в таємниці. Від суду інквізиції не рятували соціальне положення, стать, вік і навіть смерть. Засудження розповсюджувалося на родичів і нащадків в трьох поколіннях.

Від обвинуваченого вимагали розкаяння, яке не виключало покарання. Тюремний вирок найчастіше був довічним. Ув'язнені містилися в повній ізоляції, їх заковували у кайдани, годували тільки хлібом і водою. Тих, хто “був упертий в єресі”, інквізиційний трибунал

відлучав від церкви і “відпускав на волю”, тобто передавав до рук світської влади для “покарання по заслугах” (спалювання).

Кривавий слід в історії залишила іспанська інквізиція. У 1480 р. король Фердинанд Кастильський заснував Нову інквізицію на чолі з домініканцем Томасом Торквемадою. Вона стала знаряддям абсолютизму в боротьбі проти всіх інакодумців. Окрім еретиків, ворогів церкви і короля вона переслідувала також марранів і морисків (євреїв, що прийняли християнство, і мусульман). Всього в Мадриді з 1481 по 1808 р. зійшли на багаття 31 912 чоловік і майже 300 000 понесли важкі покарання. За перші 18 років за її вироком було живцем спалено 10 220 чоловік. Останній акт спалювання на багатті відбувся в Іспанії в 1826 році.

В Іспанії з 1481 по 1820 рр. на вогнищах було спалено 34658 чоловік (102 чол. в рік померли під час слідства, в тому числі під тортурами 18049 (53 чол. в рік), засуджено до каторги 288214 чол. (850 чол. на рік).